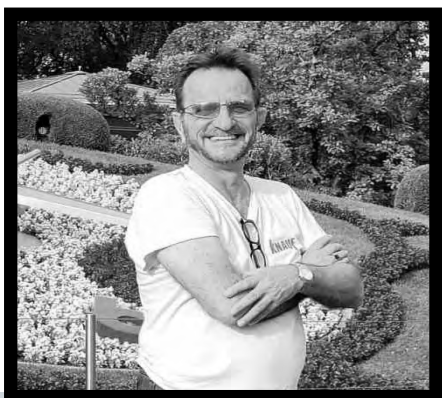

Во текот на Програмата за реформи во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Република Северна Македонија (2021-2026), ДЦАФ ја задржа својата посветеност за зајакнување на издржливоста, демократската природа и ефективното владеење во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Северна Македонија. Од јануари до март 2024 година, беа преземени низа иницијативи насочени кон различни институции, вклучувајќи го **Парламентот, извршната власт, судството и граѓанското општество/ медиумите.**

Понатаму, од суштинско значење е да се истакне дека овие месеци ја претставуваа последната фаза од таканаречената **Главна фаза** во рамките на Програмата за реформи во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Република Северна Македонија (2021-2026). За тоа време беа завршени неколку значајни процеси и беа остварени забележителни достигнувања, што означува клучна фаза во тековните реформски напори.

Во спомен на Слободан Кузмановски

Раководител на Одделението за поддршка на матичните работни тела за надзор над одбраната, безбедноста и разузнавањето, Собрание на Северна Македонија

ДЦАФ се збогува со близок и доверлив партнер и пријател за соработка, кој одигра важна улога во зајакнувањето на надзорната улога на Собранието и воспоставувањето на Заштитената соба.

Нашето искрено сочувство го упатуваме до семејството, колегите и пријателите на Слободан.

Со задоволство ќе го паметиме по неговата професионалност, посветеност и добрина. Ни беше привилегија да работиме заедно со него.

Во чест на неговиот спомен и придонес, овој билтен го посветуваме на Слободан.

Нека почива во мир.

Програма за реформи во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Република Северна Македонија (2021-2026)

БИЛТЕН бр. 11

ЈАНУАРИ - МАРТ 2024

Главни достигнувања во 2023 година

Во 2023 година, ДЦАФ го задржа моментумот во своите напори за зајакнување на отпорноста и демократското, ефективно владеење во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Северна Македонија. Посветеноста на ДЦАФ за градење на добро управуван, одговорен и ефикасен разузнавачки и безбедносен сектор во Северна Македонија се рефлектира во неколку фундаментални пресвртници и достигнувања.

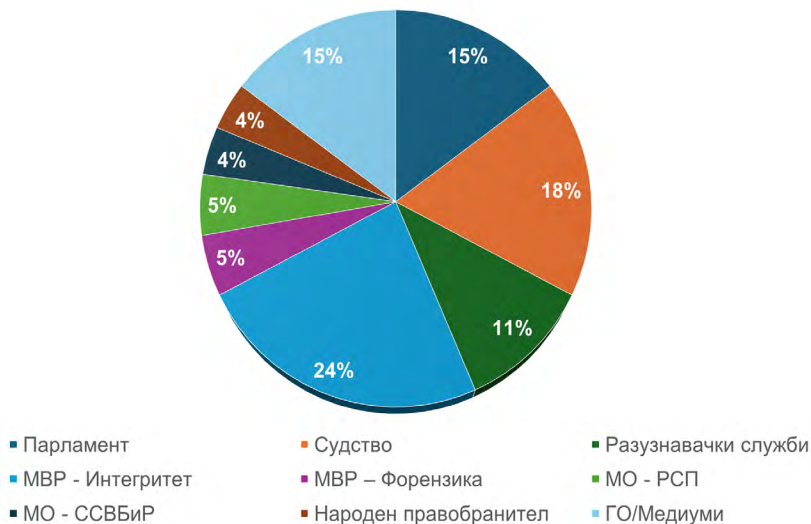

ДЦАФ & Реформата во безбедносниот сектор

ДЦАФ – Женевскиот центар за управување со безбедносниот сектор е посветен на подобрување на безбедноста на државите и нивните граѓани во рамки на демократското владеење, владеење на правото, почитување на човековите права и родовата еднаквост. Од своето основање во 2000 година, ДЦАФ придонесе за создавањето на мирот и развојот да бидат поодржливи помагајќи им на државите партнери и меѓународните актери кои ги поддржуваат овие држави, да го подобрат управувањето со нивниот безбедносен сектор преку инклузивни и партиципативни реформи. ДЦАФ креира иновативни производи на знаење, промовира норми и добри практики, обезбедува правни и политички совети и го поддржува градењето капацитети на засегнатите страни и на државниот и на недржавниот безбедносен сектор. ДЦАФ е една од водечките светски организации во управувањето со безбедносниот сектор (УБС) и реформите во безбедносниот сектор (РБС).

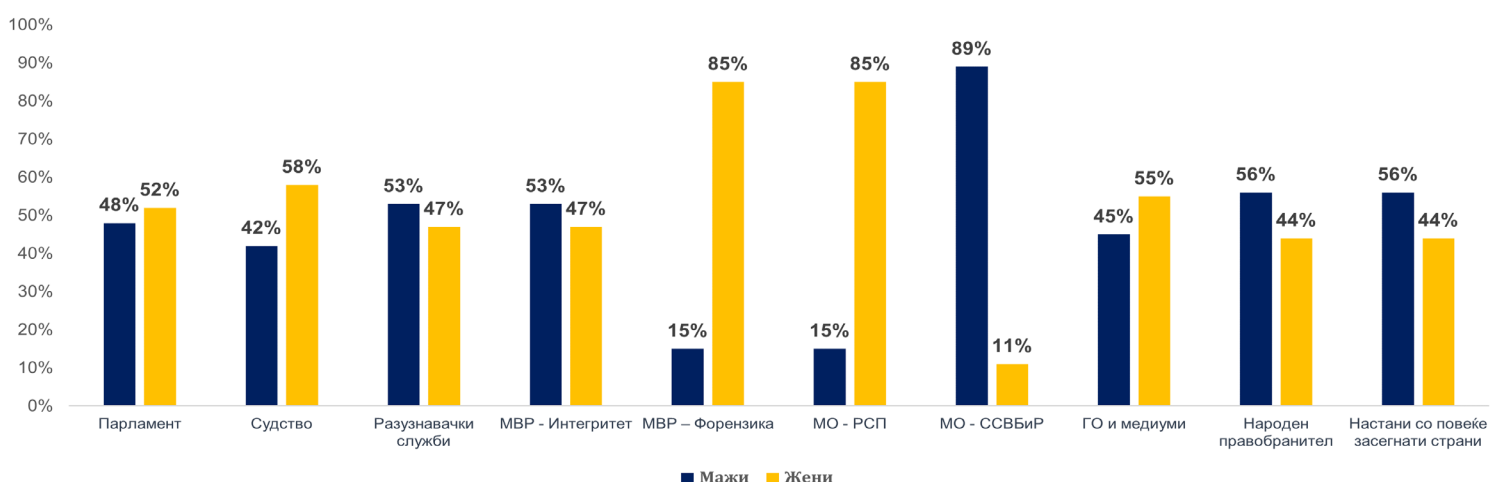
Најдобрите моменти од достигнувањата и придонесите на ДЦАФ на меѓународно ниво се прикажани во најновото [видео](#).

Настани по таргет група

Од вкупно 45 настани спроведени во 2023 година насочени кон различни сектори и институции, ангажманот на Програмата со Министерството за внатрешни работи (МВР) претставува најголем дел со 29% од настаните насочени кон МВР (интегритет и форензика). Потоа следува судството кое сочинува 18% од настаните. Дополнително, 15% од настаните беа насочени поединечно кон Собранието и граѓанските организации/медиумите. Разузнавачките и безбедносните служби биле вклучени во 11% од настаните. Погледнете го графиконот горе за повеќе детали.

Нивото на учество на жените и мажите (родова застапеност) низ различни категории настани покажува одредени варијации. Како што е видно од графиконот подолу, имаше генерално избалансирано родово учество во активностите на Програмата во 2023 година.

Програма за реформи во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Република Северна Македонија

Април 2021 - март 2026

Базирајќи се на неодамнешните достигнувања, целта на оваа програма е да продолжи со процесот на демократски реформи во рамките на безбедносниот сектор на Северна Македонија. Стратегијата за интервенција има за цел да осигура дека разузнавачките и безбедносните служби во Северна Македонија ефективно функционираат под активна демократска контрола и надзор и борба против сериозен и организиран криминал и спречување корупција во согласност со добрите практики на отчетност и почитување на човековите права.

Програмата е структурирана за да постигне три резултати:

Резултат I: Правната и институционалната рамка на разузнавачкиот сектор во Северна Македонија е изменета во согласност со релевантните евро-атлантски принципи и добри практики на отчетност и почитување на човековите права.

Резултат II: Надворешните тела за надзор и контрола имаат подобро знаење и капацитет за спроведување ефективен и транспарентен надзор и контрола врз активностите на секторот за разузнавање.

Резултат III: Јавноста е информирана за функционалноста и резултатите од безбедносниот и разузнавачкиот систем на отчетност.

Развојни партнери: Швајцарија (Швајцарска агенција за развој и соработка - СДЦ), Шведска (Шведска агенција за меѓународна развојна соработка - Сид), Холандија (Министерство за надворешни работи) и Европската Унија.

Партнери во Република Северна Македонија:

- Собрание на Северна Македонија
- Кабинет на премиерот
- Министерство за внатрешни работи
- Министерство за одбрана
- Безбедносни и разузнавачки служби
- Оперативно-техничка агенција (ОТА)
- Агенција за заштита на личните податоци
- Дирекција за безбедност на класифицирани информации
- Академија за судии и јавни обвинители
- Основно јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција
- Други судови и судски институции
- Народен правобранител
- Државен завод за ревизија
- Граѓански организации и медиуми.

Четврта работилница за концептуализација на процедурите за ништување податоци собрани со посебни истражни мерки, Охрид, 31.01-02.02.2024

РЕЗУЛТАТ I

ПРАВОСУДСТВО

На барање на Основниот кривичен суд во Скопје, ДЦАФ од **31 јануари до 2 февруари во Охрид** ја организираше **четвртата работилница за концептуализација на процедурите за уништување податоци собрани со посебни истражни мерки (ПИМ)**.

Насоките/упатствата за уништување на податоци собрани со ПИМ беа развиени од судски практичари преку четири заеднички работилници и други билатерални состаноци на кои беа ангажирани претставници од различни институции, особено од правосудството (Врховен суд, Основен кривичен суд, Основно јавно обвинителство Скопје, Основно јавно обвинителство за гонење организиран криминал и корупција), Министерството за внатрешни работи, Министерството за правда, Агенцијата за заштита на личните податоци, Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации, Државниот архив, Адвокатската комора и академската заедница. Овие насоки беа финализирани и широко одобрени во правосудството. **Министерството за правда на Северна Македонија ги дистрибуираше насоките до релевантните институции за собирање повратни информации.** По завршувањето на овој период, коментарите ќе бидат собрани и адресирани на координативна работилница.

Насоките ќе послужат како практична алатка за судските практичари да ги следат опишаните процедури и да ги користат предложените обрасци во процесот на уништување на собраните податоци со ПИМ, во согласност со националното законодавство (за кривична постапка, следење на комуникациите, заштита на лични податоци, класифицирани информации, архивирање итн).

РЕЗУЛТАТ II

ПОДДРШКА НА СОБРАНИЕТО

ДЦАФ продолжи да го поддржува Собранието во **изградбата и акредитацијата на заштитена соба и заштитен работен простор за ракување со класифицирани информации**. Изградбата, во режија на Собранието и поддржана од ДЦАФ, започна во јули 2023 година. Процесот напредува добро и, според Акциониот план за изградба, се очекува да биде завршен до почетокот на **мај 2024 година**. Дополнително, ДЦАФ продолжува да го олеснува процесот за изработка на документи за акредитација за користење на Заштитената соба.

Процесот на операционализација на **Советот за граѓански надзор (СГН) е во мирување, во очекување на изборот на неговите членови**. Се очекува членовите да бидат избрани откако ќе се конституира новиот состав на Собранието. Операционализацијата на СГН ќе значи позитивен чекор кон транспарентен и одговорен надзор на разузнавачките и безбедносните институции во Северна Македонија.

Затоа, ДЦАФ ќе продолжи да му дава постојана поддршка на Собранието во неговиот напор за формирање на Советот, зајакнувајќи го капацитетот на институцијата за ефективно управување и надзор во Северна Македонија.

ПОДДРШКА НА РАЗУЗНАВАЧКАТА ЗАЕДНИЦА

На **23 февруари**, беше одбележана значајна пресвртница бидејќи се одржа церемонијата за доделување сертификати за учесниците на **обуката за обучувачи (ToT) и курсот за воена безбедност и разузнавање и добро владеење**. Овој настан го симболизира клучното достигнување и за ДЦАФ и за Воената служба за безбедност и разузнавање (ВСБиР), нагласувајќи ја нашата посветеност за подобрување на доброто владеење и одговорност во рамките на разузнавачката заедница. Доделувањето сертификати на учесниците ја истакна кулминацијата на нивните напори за унапредување на нивните знаења и вештини

Свеченост за доделување сертификати за учесници и обучувачи од
Воената служба за безбедност и разузнавање, Скопје, 23.02.2024

во клучните области поврзани со управувањето со
безбедносниот сектор.

Гледајќи напред, ДЦАФ ја потврдува својата посветеност
на продолжување на својата поддршка за ВСБир и
другите разузнавачки институции, поттикнувајќи култура
на професионализам, транспарентност и одговорност во
безбедносните практики. Оваа тековна соработка има за
цел да ги поттикне поединците во разузнавачката заедница
ефективно да ги поддржуваат демократските принципи
и да придонесат за севкупната стабилност и безбедност
на регионот.

ПОДДРШКА НА АКАДЕМИЈАТА ЗА СУДИ И ЈАВНИ ОВБИНТЕЛИ

Помеѓу 8 и 10 февруари, ДЦАФ ја организираше **завршната
работилница за развивање на Збирката судска
практика поврзана со одобрување и спроведување
на ПИМ во Северна Македонија**. Откако ќе биде
финализирана, Збирката ќе биде достапна на веб-
страницата на Академијата и ќе служи како ресурс за
обука за слушателите на Академијата за судии и јавни

Развојно партнерски механизам за управување

За Програмата, избран е обединет механизам за финансирање
и до декември 2021 година четири развојни партнери дадоа
придонес. Тие се: Швајцарија (1'000'000 CHF), Шведска (прибл.
960'000 CHF), Холандија (780'000 CHF) и Европската унија
(прибл. 320'000 CHF). Заедно со основниот буџетски придонес на
ДЦАФ и поддршката од националните партнери корисници преку
обезбедување канцелариски простор, места, техничка опрема,
локален транспорт и експерти, комбинираниот вкупен буџет за
периодот 2021-2026 година изнесува CHF 4'939'219.

Со Програмата се раководи преку сет од Управувачки групи со
националните партнери -корисници и од Управувачка група на
развојни партнери (УГРП). УГРП е составена од Амбасадори и
програмски персонал што ги претставува развојните партнери.
Тие активно се вклучуваат во Програмата преку обезбедување
политичка и стратешка поддршка и насоки, ублажување на ризиците
и зголемување на ефективността на имплементацијата. Состаноците
на УГРПсе одржуваат два пати годишно и се одржуваат во мисиите
на развојните партнери на ротациона основа.

обвинители. Таа содржи различни случаи од судската
пракса со спроведени ПИМ, презентирани и елаборирани
според претходно подготвена методологија, објаснувајќи
како се применуваат меѓународните стандарди и добри
практики во секој посебен случај. ДЦАФ ќе продолжи да
дава поддршка на Академијата во наредниот период за
зајакнување на нејзините ресурси и капацитети за обука.

ГРАДЕЊЕ КАПАЦИТЕТИ ЗА АВТОМАТИЗИРАНА РАЗМЕНА НА ДНК ПОДАТОЦИ

Одделот за форензички испитувања и Одделот
за информатика од МВР ги завршија сите потребни
подготовки за поврзување со мрежата **TESTA-ng**,
комуникациски канал за податоци на ЕУ. Во тесна
соработка со Министерството за информатичко општество
и администрација (МИОА), делувајќи како контакт точка
на DG DIGIT, МВР е подготвено беспрекорно да се
интегрира во системот. Оваа мрежа игра клучна улога

Завршна работилница за развој на Збирката судска пракса поврзана со одобрување и имплементација на ПИМ во Северна Македонија,
Скопје, 8-10.02.2024

Работилница за преглед на напредокот на Планот за интегритет во првата година од неговата имплементација, Маврово, 24-26.01.2024

во овозможувањето автоматска размена на биометриски податоци (вклучувајќи ДНК, дактилоскопски податоци и фотографии), како и информации за регистрација на возила, во согласност со барањата на PCC SEE (т.н. „mini Prüm“).

ДЦАФ ќе продолжи да му обезбедува на Министерството правна поддршка и техничка помош во овој поглед, вклучително и градење капацитети со меѓународни експерти. По процесот на интеграција, ќе се спроведе сеопфатен пилот тест за да се обезбеди непречено работење, кој ќе се однесува на техничките и правните аспекти, пред да започне официјалната евалуација и размена на податоци. Овој холистички пристап гарантира дека сите потребни компоненти се поставени, промовирајќи беспрекорна транзиција и максимизирање на ефективност на платформата за размена.

ПОЛИЦИСКИ ИНТЕГРИТЕТ

Со постојаната помош на ДЦАФ, **Планот за интегритет на Министерството за внатрешни работи 2023-2025 година** бележи прогрес. Преку обезбедувањето насоки и постојана поддршка, **ДЦАФ го олесни спроведувањето, следењето и евалуацијата на планот.**

По работилницата организирана од ДЦАФ помеѓу **24 и 26 јануари** за преглед на напредокот на Планот за интегритет во првата година од неговото спроведување, Одделот за внатрешна контрола го изготви својот првичен јавен извештај. **Овој сеопфатен документ е достапен на веб-страницата на МВР на македонски, албански и англиски јазик.** Понатаму, Одделот за внатрешна контрола е посветен на извршување на **Акциониот план за 2024 година**. ДЦАФ континуирано обезбедува поддршка во тековните напори за имплементација, следење и евалуација.

УНАПРЕДУВАЊЕ НА РОДОВАТА ЕДНАКВОСТ

Родова самопроценка со Министерството за одбрана (МО):

ДЦАФ продолжи да го поддржува процесот на родова самопроценка (РСП) во Министерството за одбрана (МО) и Армијата. По завршувањето на сеопфатното истражување и анализа на податоците, беа организирани неколку работилници за преглед и валидација на резултатите од РСП со работната група на МО. Првичната **работилница за рефлексија и валидација на извештајот на РСП** се одржа помеѓу **24 и 25 јануари во Скопје**, со цел

Работилница за рефлексија и валидација на извештајот на РСП, Скопје, 24-25.01.2024

Работилница за изработка на родов акционен план за МО и Армијата, Велес, 14-16.02.2024

да се разгледаат, разговараат и валидираат наодите презентирани во извештајот на РСП. Тој обезбеди платформа за членовите на работната група на МО да разговараат и заеднички да ги проценат наодите од извештајот и да ја потврдат точноста и релевантноста на неговата содржина. Беа организирани дополнителни **еднодневни работилници** во текот на февруари и март 2024 година, со што се олеснија потребните прилагодувања на извештајот, вклучувајќи ревизии. Работната група на МО активно учествуваше во изготвувањето на препораките за извештајот врз основа на наодите.

Во периодот од **14 до 16 февруари во Велес** се одржа **Работилница за изработка на родов акционен план за МО и Армијата**. Работилницата имаше за цел **заеднички да се дизајнира стратешки родов акционен план со активно учество од членовите на работната група на МО и насоки од експерт**. Врз основа на информираните сознанија и наоди на РСП, Родовиот акционен план содржи збир на краткорочни цели и јасни насоки за поттикнување на подобро вклучување на родовата перспектива во институцијата.

Извештајот на РСП и Родовиот акционен план се завршени и ДЦАФ ќе продолжи да го поддржува МО во спроведувањето на Родовиот акционен план во наредниот период.

Родови разговори:

ДЦАФ, во соработка со партнерската организација УНИ-ФОРМ (Здружение на жени од безбедносниот сектор), продолжи да организира **Разговори за родот и безбедноста**. Родовите разговори се **модерирани дискусии** чија цел е да поттикнат размислувања за напредокот и предизвиците на практиките за вклучување на родовите аспекти во главните политики во разузнавачките и безбедносните институции на Северна Македонија, обезбедувајќи платформа за справување со родовата пристрасност и поттикнување на родовата еднаквост.

Вториот родов разговор се одржа на **23 јануари** на тема **Родови перспективи во полицискиот сектор** со соговорници од МВР. Третиот родов разговор, одржан на **29 јануари**, беше фокусиран на **Родовите перспективи во одбранбениот сектор** со соговорници од МО и Армијата. Публиката ја сочинуваа претставници од МВР, МО, разузнавачките и безбедносните институции, граѓанските организации, медиумите и академската заедница, кои активно се вклучија во дискусиите. Настаните предизвикаа голем интерес и дискусија, при што соговорниците образложија како родовата компонента е интегрирана во нивните институции. Во моментот е во продукција краток документарен филм, кој ќе ги прикаже главните заклучоци од Родовите разговори.

Втор родов разговор за родовите перспективи во полицискиот сектор, Скопје, 23.01.2024

Трет родов разговор за родовите перспективи во одбранбениот сектор, Скопје, 29.01.2024

РЕЗУЛТАТ III

СЛЕДЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА НА ОДОБРУВАЊЕТО И СПРОВЕДУВАЊЕТО ПИМ

На **23 јануари**, во Академијата за судии и јавни обвинители, истражувачкиот тим, составен од тројца универзитетски професори по кривично процесно право, **ја презентираше Методологијата за спроведување на истражување на судската пракса за одобрување и спроведување на посебните истражни мерки (ПИМ) во Северна Македонија**. Практичарите од правосудството кои присуствуваа на презентацијата се согласија дека Методологијата ќе биде корисна за следење и евалуација на јуриспруденцијата поврзана со ПИМ и потенцијално за создавање препораки за унапредување на процедурите за одобрување и спроведување на ПИМ.

На **13 февруари** во Академијата се одржа **координативен состанок со Работната група за изработка на акционен план за спроведување на истражувањето според одобрената Методологија**. Академијата ќе ги предводи истражувачките напори и ќе произведе сеопфатен извештај за анализа. Овој извештај се очекува да послужи како цврста основа за идентификување на предизвиците во судството кои се однесуваат на одобрувањето и спроведувањето на ПИМ.

Презентација на Методологијата за спроведување на истражување за ПИМ во Северна Македонија, Скопје, 23.01.2024

Обука за следење и имплементација на показателите за ефективност, транспарентност и отчетност на секторот за разузнавање и безбедност, Велес, 21-23.03.2024

УНАПРЕДУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИОТ НАДЗОР

ДЦАФ го започна вториот циклус од процесот на обука за претставниците на граѓанските организации (ГО) и медиумите. Целта на оваа иницијатива е да се надоврзе на претходниот напредок во врска со обуката на ГО и медиумите, со последователни активности фокусирани првенствено на практичните компоненти својствени за управувањето со безбедносниот сектор.

Од **21 до 23 март во Велес** се одржа обуката на тема **Следење и имплементација на показателите за ефективност, транспарентност и отчетност на разузнавачко-безбедносниот сектор**. Нејзината цел беше да ги опреми учесниците со основните вештини и знаења за следење на активностите на разузнавачките и безбедносните институции. Со фокусирање на показателите за перформанс развиени во текот на главната фаза, обуката имаше за цел да ги подобри капацитетите на учесниците како актери за надзор за да придонесат кон соодветно управуван разузнавачки и безбедносен сектор.

Доделување Благодарница од ДБКИ, Скопје, 05.03.2024

По повод 20 годишнината од основањето на Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации (ДБКИ), раководителот на канцеларијата на ДЦАФ во Скопје, г-дин Владо Ѓердовски прими благодарница од Директорот на ДБКИ, д-р Стојан Славески за успешната соработка и поддршката во остварувањето на нејзините цели и задачи. ДБКИ е релевантен и долгорочен партнер во Програмата на ДЦАФ и успешната соработка ќе продолжи во иднина.

ЗАВРШУВАЊЕ НА ГЛАВНАТА ФАЗА И ПОЧЕТОК НА ИЗЛЕЗНАТА ФАЗА НА ПРОГРАМАТА

На 31 март 2024 година, **ДЦАФ успешно ја заврши главната фаза** од Програмата за реформи во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Северна Македонија (2021-2026). Би сакале да ја изразиме нашата благодарност до **Швајцарија, Шведска, Холандија и Европската Унија** за нивната цврста поддршка и насоки, кои ја овозможува оваа Програма. Исто така, изразуваме искрена благодарност до нашите локални партнери за соработката и засегнатите страни за нивната досегашна значајна соработка и партнерство.

Програмата за реформи во разузнавачкиот и безбедносниот сектор во Северна Македонија, предводена од ДЦАФ, постигна значителен напредок во остварувањето на своите цели. Од законодавни реформи до засилен надзор и технички напредок, Програмата значително придонесе за патот на земјата кон демократско владеење и исполнување на стандардите на НАТО и предусловите за членство во ЕУ. Како што програмата преминува во излезната фаза, ќе се прават континуирани напори за умножување и консолидирање на постигнатите резултати, обезбедувајќи одржливост на достигнувањата на Програмата.

ИДНИ АКТИВНОСТИ АПРИЛ 2024

- Оперативен состанок за Акциониот план за форензика, Скопје
- Координативни средби со Академијата за судии и јавни обвинители, Скопје
- Координативна работилница за планирање на спроведувањето на процедурите за чување и уништување на податоци собрани од ПИМ, Велес
- Прв тематски состанок на работната група за размена на дактилоскопски податоци, Љубљана
- Координативен состанок со Здружението на јавни обвинители, Скопје
- Финализирање на конструктивната фаза на Заштитената соба и заштитениот работен простор во Собранието, Скопје

МАЈ 2024

- Работилница со повеќе засегнати страни (симулација и вкрстени вежби) помеѓу претставници на ГО/медиуми и претставници на канцеларијата на Народниот правобранител на длабинска тема „Зајакнување на различните форми на цивилен надзор: формален наспроти неформален“, Попова Шапка
- Емитирање на видео документарец развиен во соработка со партнерска медиумска организација на тема „Разговори за родовите прашања: напредок на родовата интеграција во секторите за разузнавање, полиција и одбрана“
- Емитирање на видео документарец развиен во соработка со партнерска медиумска организација на тема „Граѓански надзор извршен од граѓански организации и медиуми со фокус на транспарентноста и отчетноста“
- Поддршка на Академијата за судии и јавни обвинители во организирање „Обука и натпревар: современи прашања во меѓународното право за човекови права, Скопје
- Спроведување на сите потребни мерења и сертификација на заштитната опрема во Заштитената соба
- Финализирање на безбедносните оперативни процедури (БезОП) за заштитената соба и други документи за акредитација

ЈУНИ 2024

- Обука на Работната група на МО за следење на имплементацијата на Родовиот акционен план
- Менторски сесии со меѓународен експерт за давање насоки за изготвување интерни упатства за интерпретација и евалуација на ДНК со Работната група од Одделот за форензички испитувања, хибридно
- Експертска проценка на лице место на капацитетите на MBP за размена на податоци за отпечатоци според барањата на PCC SEE, MBP, Скопје
- Обука за обучувачи #1 за избрани претставници на ГО и медиуми
- Емитирање на видео документарец развиен во соработка со партнерска медиумска организација на тема „Процес на родова самопроценка на МО и Армијата“
- Започнување со собирање податоци за судската пракса за одобрување и спроведување на посебни истражни мерки во Северна Македонија, Скопје
- Постапување на опремата и акредитација на заштитената соба од страна на Дирекцијата за безбедност на класифицирани информации за да се финализира нејзината оперативна подготвеност за употреба од страна на Собранието.